गरीवी निवारण कोष,
ताहचल काठमाण्डौ

वार्षिक प्रतिवेदन, बाजुरा
आ.व. २०७१ /७२

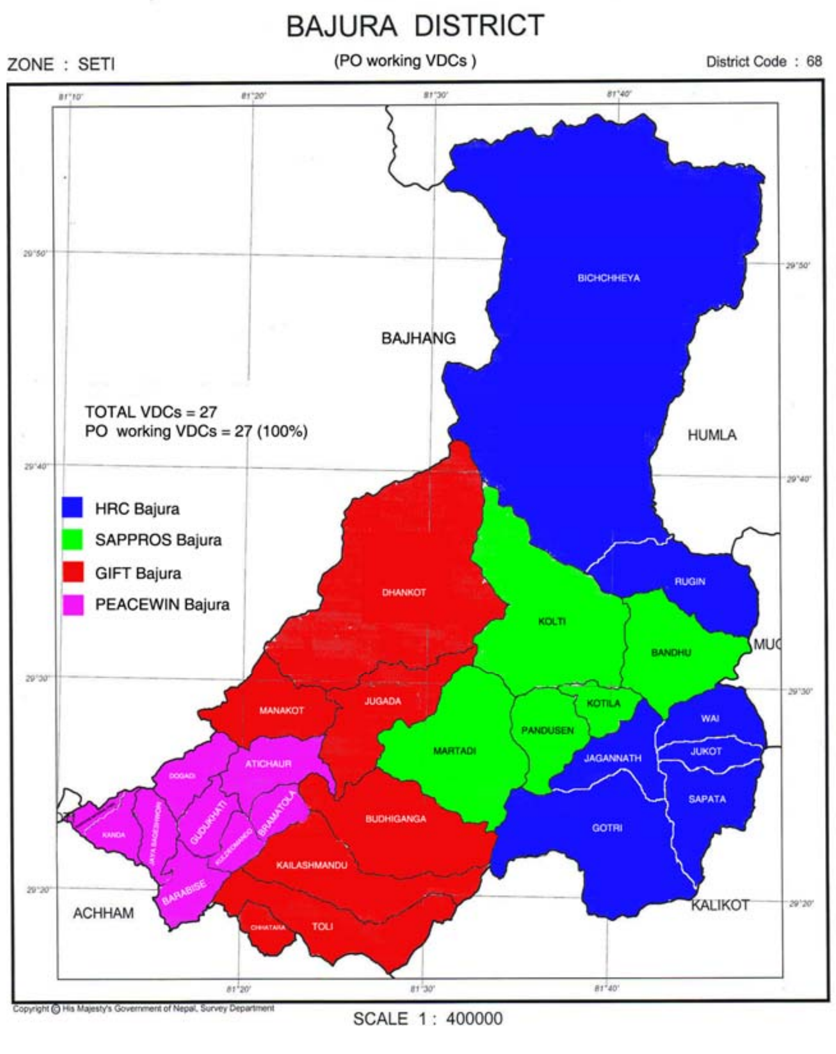

पदम सिंह ठगुन्ना (कार्य प्रबन्धक)

गरीवी निवारण कोष, वार्षिक प्रतिवेदन, बाजुरा
आव २०७१ /७२

१ बाजुरामा कोष

केन्द्रीय तथ्यांक विभागले देशलाई गरीबीका आधारमा गरेको वर्गिकरणमा ७५ औं स्थानमा रहेको यो जिल्लाको चरम गरीबीलाई कम गर्ने कोषको उद्देश्य अनुरुप नै यस जिल्लामा कोषको कार्यक्रम शुरु भएको हो । यो कार्यक्रम जिल्लाको २७ वटा गा.वि.स.हरुमा संचालित छ ।

कोषको कार्यक्रमलाई सहजीकरण गर्नका लागि प्रतिस्पर्धाका आधारमा छनौट भएका ४ वटा सहयोगी संस्थाहरु कार्यक्रमको सुरुवातमा छनौट भै हालसम्म यस जिल्लामा कार्यरत छन् । हाल सम्म ५३६ वटा सामुदायिक संस्थाहरु कोषमा दर्ता भएको छन् भने यि संस्था अन्तर्गत ६५३ कुल उप–परियोजनाहरु संचालनमा रहेका छन् । यि उप–परियोजनाहरु मध्ये १२५ वटा भौतिकपूर्वाधार छन् भने ५२८ आआर्जनसग सवन्धित छन ।

२. कार्यक्रमका आधारस्तम्भहरु

२.१. सामाजिक परिचालन

सामाजिक परिचालन कोषको चार आधार स्तम्भ मध्ये एक र अन्य तीन स्तम्भलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि अति आवश्यक र महत्वपूर्ण स्तम्भ हो । सामुदायिक संस्था गरीबी निवारण कोषमा दर्ता भएपछि सामाजिक परिचालनकै माध्यमद्धारा सामुदायिक संस्थाका सदस्यहरुले आपसमा छलफल गरी आफ्नो ठाउँमा उपलब्ध श्रोत साधनको पहिचान गर्दै आफ्ना आवश्कता परिपूर्तिका लागि योजनाहरु बनाउँछन् । यसै प्रक्रियाद्धारा हाल सम्म कोषमा दर्ता भएका सामुदायिक संस्था र संभ्फौताको अवस्था तल तालिकामा देखाइएको छ । यस आ.व.०७१/०७२ मा ३७ वटा सामुदायिक संस्थाहरु कोषमा दर्ता भए भने २५ वटा उपपरियोजनाहरु कार्यान्वयनका लागि संभ्फौता गरिएका छन् । जसमा २१ वटा आय आर्जनसंग सम्बन्धित छन् भने बाँकी ४ वटा भौतिक पूर्वाधारसंग सम्बन्धित छन् । यसरी कुल ५०९ संस्थाहरु कोषमा दर्ता भई ६१२ उपपरियोजनाहरु संभ्फौता भई कार्यान्वयन भइरहेका छन् भने ५० वटा सामुदायिक संस्थहरु दर्ता हुने क्रममा छन् । यसरी हाल सम्म जम्मा सामुदायिक संस्थाको संख्या ५३६ पुगेको छ ।

तालिका-१ : कोषसंग सम्बन्धित जिल्लाको समग्र तथ्यांकिय जानकारी

शिर्षक		संख्या र रकम				कैफियत
सामुदायिक संस्था	सामुदायिक संस्था गठन	आ.व.०७०/७१		हाल सम्मको जम्मा संख्या र रकम		
			रकम	संख्या		
	कोषमा दर्ता	२७			५३६	
	सामुदायिक संस्था संजाल	२			३७	समुदायको योगदान
कोषको लगानी	संभ्फौता	४१		६५३	३८,५२,१३,९५६	
	आयआर्जन तर्फ	३८	१४१५५९३०	५२८	२३,९८,३३,६६६	
	भौतिकपूर्वाधार तर्फ	३	३९९८५७३	१२५	१,४५,३८०,२९०	
सहयोगी संस्था		४		४		
कार्यक्रम पुगेका गा.वि.स.		२७		२७		
सामुदायिक संस्थामा आबद घरधुरी					प्रतिशत	गरीबी वर्गिकरण
जम्मा		१५१७६			१००%	आफ्नै उब्जनी वा नियमित आयबाट
गरीबी वर्गिकरण	अति गरीब(क)	११९८१			७४%	३ ≤ महिना खानपुग्ने
	मध्यम गरीब(ख)	३५५६			२३%	६ ≤ महिना खानपुग्ने
	गरीब(ग)	४३२			३%	१२ ≤ महिना खानपूग्ने
लिंगका आधारमा	महिला	१०१६४			३३%	
	पुरुष	४९९२			६७%	
जातिगत आधारमा	दलित	६१६७			४१%	
	जनजाति	५८३			३%	
	अन्य	८४२६			५६%	

२.२ आयआर्जन

यस जिल्लामा आयआर्जन अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रहरु जस्तै पशुपालन तर्फ बाखापालन, भैंसीपालन, गाई, गोरु, कुखुरापालन आदि छन् भने कृषि तर्फ मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी उत्पादन, अदुवा, बदाममा लगानी भएको देखिन्छ । अन्य आयआर्जन तर्फ सुन्तला खेती, मौरीपालन, खुद्रा तथा होटल व्यवसाय, निगाला, बाँसका सामाग्रीहरु बनाउने फलाम तथा तामाको भाँडाकुडाहरु बनाउने, सिलाईकटाई, सुनचाँदीको काम आदि प्रमुख छन् । यसरी आयआर्जनका लागि कोषबाट उपलब्ध गराईएका रकमलाई समुदायले चक्रकोषको रुपमा परिचालन गर्दछन् । गरीब समुदायमा यो चक्र कोषको रकम सामाजिक पूँजीका रुपमा स्थापना भएको हुँदा गरीबी निवारण कोषले यसलाई सामाजिक कोषको रुपमा व्याख्या गरेको छ ।

पशुपालन तर्फ धेरैको माग बाखापालनमा देखिन्छ । यसको कारण कोषको कार्यक्रममा आबद्ध घरधुरीहरु आफ्नो जग्गा जमिन यात असाध्यै न्यून भएका या हुँदै नभएका भएका कारण उनीहरुका लागि बाखापाल्न सजिलो हुने, फाइदा हुँदा धेरै हुने र कुनै कारणवस नोक्शानी भयो भनेपनि धेरै ठूलो ज्यायजेथा गुमाउन नपर्ने भएको हुँदा त्यसप्रति गरीबहरुको आकर्षण बढेको देखिन्छ भने कसैका लागि बाध्यता पनि देखिन्छ ।

यस आ.व. ०७१/७२ मा ३८ वटा आयआर्जन उपपरियोजनामा संझौता भएको छ भने कूल ५२८ वटा आयआर्जन क्रियाकलापहरु संचालित छन् । आयआर्जन अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रमा भएको लगानीलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका-२: आयआर्जन अन्तर्गतका क्षेत्रहरुमा भएको लगानी

शिर्षक	आ.व.२०७१/७२	हाल सम्मको जम्मा
पशुपालन (Livestock)	९,३८८,०००	१३०९३४०४९
कृषि(Agriculture & Others)	८५३,०००	१११११४५३५
उत्पादनमुलक(manufacturuing& Others)	४०,५००	८८६८८१२
व्यापार(Trading)	२,०५९,६००	४५१५१३९३
सेवा क्षेत्र(Service Sector)	१६६,५००	१००२५२१५
क्षमाता विकास(Capacity Building)	६,२००	२०३६६२७६
कूल जम्मा	**१२,५१३,८००**	**२२६४६०२८०**

उल्लेखित क्षेत्रहरु मध्ये सबै भन्दा बढी अर्थात ५७% पशुपालन व्यवसाय तर्फ देखिन्छ त्यस पछि दोश्रोमा व्यापारमा २०% लगानी भएको छ । त्यस्तै सेवा र कृषि क्षेत्रमा ५%/५% छ भने सबै भन्दा कम उत्पादन मूलक क्षेत्रमा ४ % प्रतिशत देखिन्छ । त्यस्तै क्षमता विकासमा १० % लगानी भएको छ । यसरी पशुपालनमा बढी लगानी हुनुको कारण कोषका लक्षित वर्ग आफ्नै जग्गाजमिन हुँदै नभएका वा असाध्यै कम भएका भएको हुँदा उनीहरुको अन्य व्यवसायमा त्यत्ति रुची देखिदैन । कृषिका लागि उब्जाउ जमिन र सिंचाई दुवै आवश्यक हुने र ति दुवै देखि उनीहरु टाढा भएको हुँदा कृषिमा कम माग भएको देखिन्छ । अर्को कुरा पशुपालनमा पनि धेरै जसो बाखाको माग देखिन्छ । यसले के संकेत गर्दछ भने बाखा गरीबका लाीग नोक्सान हुँदा कम हुने र नाफा हुँदा धेरै हुने हुँदा पनि गरीबलाई यो व्यवसाय सहज भएको हो । त्यसका लागि आफ्नै धेरै जग्गा जमिनको पनि आवश्यक नपर्ने देखिन्छ ।

२.2.1 चक्रकोषको स्थिति

सामुदायिक संस्थाको दीगोपनको प्रमुख आधार भनेकै उनीहरुलाई कोषले उपलब्ध गराएको चक्रकोष हो । हाल सम्मको यस जिल्लामा प्रबाह भएको रकम मध्धे कुल रु २०९५३५८२६ घुम्तिकोषका रुपमा जिल्लाका ५२८ सामुदायिक संस्थालाइ उपलब्ध गराइएको छ । यस रकमको प्रतिवेदन समेत कोषले चौमासिक रुपमा माग गर्दै आएको छ । यद्यपी जिल्लामा रहेको कोषको यथार्थ विबरण सामुदायिक संस्थाहरुको बार्षिक लेखा परिक्षण गरेर प्राप्तहुने भए पनी सहयोगी संस्थाहरुले सबै सा.स.हरुको लेखापरिक्षण गर्न सकेका छैनन । यस आ.व.देखि यस कार्यलाइ सुरुवात गरी ८० प्रतिसत सामुदायिक संस्थाहरुको लेखापरिक्षण कार्य पनी संपन्न भएको छ भने बाकिमा यो कार्य निरन्तर गरि देखिएका कमिकमजोरीहरु समेत क्रमस: सुधार गर्दै लगीने छ ।

हाल सम्मको जिल्लाको चक्रकोषको अवस्था हेर्दा ३८ प्रतिसत असुलि देखिन्छ भने ६२ प्रतिसत भाखानाघेको स्थिति छ । यसमा समेत जिल्लाको औषत लगानी समय १.६५ बर्ष र औषत ब्याज दर ५.६५ प्रतिसत मात्र रहेको छ । जिल्लामा घुम्तिकोष को अवस्थामा कमिक सुधार आउदै गरेको छ ।

अत: जिल्लामा घुम्तिकोष परिचालन ब्यवस्थापन र उपयोगकालागी निकै पहल गनुपर्ने आवस्यकता रहेको छ ।

अहिले सम्म जिल्लाको घुम्तिकोषको अवस्था निम्न अनुसार रहेको छ। (सहयोगी संस्थाहरुको प्रतिबेदनको आधारमा)

सि.नं	सहयोगी संस्थाको नाम	सामुदायिक संस्थाको संख्या	सदस्य संख्या	सुरुदेखि हाल सम्मको			
				ग.नि.को.बाट प्राप्त रकम रु	समुदायको स्व. लगानी रु	ब्याज/ हर्जाना प्राप्त रकम रु	जम्मा रकम रु
१	२	३	४	११	१२	१३	१६
1	HRC Bajura	१३२	३७४८	४७८६४९८६	२००८८८८	४५८७२३५	५४४३३१०९
2	Pewcwin Bajura	११७	३४८९	४९१३०७७९	७४०००	१८९०९१९	५२४५९८५२
3	Gift Bajura	१४७	३९५०	५४५९७७९३	५३९४४०	२८५५१५५	५७१६८०८८
4	Sappros	११०	३१२८	४१६२८७६६	०	३८४६०११	४५४७४७७७
जम्मा		५०६	१४३१५	१९३२२२३२४	२६२२३२८	१३१७९३२०	२०९५३५८२६

सि.नं	सहयोगी संस्थाको नाम	सुरुदेखि हाल सम्मको लगानी		सुरुदेखि हाल सम्मको असुलि			
		कर्जा लिने सदस्य संख्या	रकम रु.	ऋणी सदस्य संख्या	साँवा रु	ब्याज वा हर्जाना रु	जम्मा रु
१	२	२७	२८	२१	२२	२३	२४
1	HRC Bajura	३४९८	७४५७१३०२	२५६६	२०८३१६१३	४५८७२३५	२५४१८८४८
2	Pewcwin Bajura	२५८२	५४७३०८००	२१६५	१७१९५१८९	१८९०९१९	१८३५२५६५
3	Gift Bajura	३७७२	६३०७३९०७	३७१६	१६०२४८९८	२८५५१५५	१८८८००५३
4	Sappros	३१९०	८५७२०१७३	२००९	४१८३३१०९	३८४६०११	४५६७९१२०
जम्मा		१३०४२	२७८०९६१८२	१०४५६	९५८८४८०९	१३१७९३२०	१०८३३०५८६

घुम्तीकोष लगानीमा रहेको रकमको अवस्था			घुम्तिकोषको पुरा विवरण			
भाका नाघेको ऋृण रकम रु.	भाका ननाघेको रकम रु.	जम्मा रु	लगानीमा रहेको रु.	बैंकमा मौजदात रु.	नगद संस्थामा रु.	जम्मा रु.
३४	३६	३७	२९	३०	३१	३२
१९४०१९७९	३४३३७७१०	५३७३९६८९	५३७३९६८९	०	०	५४४३३१०९
२५५१८१६६	१२४९६८९५	३७५३५६११	३७५३५६११	१३३६९८००	१११७११९	५२४५९८५२
२४३२५८०४	१८४६९२५२	४२७९५०५६	४७०४९००९	८२७५११६	९६२२९४	५६२८६४१९
२८६९३७३४	१५१९३३३०	४३८८७०६४	४३८८७०६४	१५८१२६४	३४१६००	४५८०९९२८
९७९३९६८३	८०४९७१८७	१७७९५७४२०	१८२२११३७३	२३२२६१८०	२४२१०१३	२०८९८९३०८

घुम्तिकोष कर्जा फिर्ता गर्ने अवधि (बर्ष)	बर्षिक ब्याजदर प्रतिशत	घुम्तिकोष प्राप्त गर्ने जम्मा सदस्य संख्या	घुम्तिकोष प्रयोग			अधिकतम ऋण दिएको रकम रु.	न्यूनतम ऋण दिएको रकम रु.
			एक पल्टमात्र मात्र उपयोग गर्ने सदस्य संख्या	दुई पल्ट मात्र उपयोग गर्ने सदस्य संख्या	दुई भन्दा बढी पल्ट उपयोग गर्ने सदस्य संख्या		
३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५
१।५	५	३६२२	२८५२	५७०	६५	१२००००	२०००
१।५	४	३४२६	२४५३	७३०	१८८	१५००००	२०००
१।७१	१०	३७६३	३१९९	५६४	०	३१०६८	८४५३
२	५	३१२८	१५७०	७९३	७६५	१०००००	९००
१.६७	५.६५	१३९३९	१००७४	२६५७	१०१८	१५००००	९००

२.२ आयआर्जन सवन्धी सम्पन्न उप परियोजनाहरु

बाजुरा जिल्लामा आ.व.२०७१।७२ सम्म संझौता गरिएका जम्मा आय आर्जन उप परियोजनाहरुको संख्या ५२८ रहेको जसमध्ये लगभग ८० प्रतिसत सामुदायिक संस्थाहरुको संपन्न प्रतिबेदन कोषमा आइ सकेको र केहि समस्या परेका सामुदायिक संस्थाको प्रतिवेदनहरु आइ पुग्न बाकी रहेको छ । यस बर्ष बाजुरा जिल्लामा कुल रु १४,१५५,९३० बरावरका ३८ वटा संझौता भएका छन जसको प्रथम किस्ता निकासा समेत भै सकेको छ ।

२.३ भौतिक पूर्वाधार

खासगरी गरीबीको चक्रबाट बाहिर आउनका लागि गरीबीसंग प्रत्यक्ष जोडिएका र उनीहरुको जिविकोपार्जनका लागि सहयोग पुरयाउने साना भौतिकपूर्वाधारहरुको विकास महत्वपूर्ण हुन्छ । शुद्ध खानेपानी, साना सिंचाई, स्कुल, घट्ट, स्वास्थ्य चौकी, लघुजलविद्युत जस्ता पूर्वाधारहरुले उनीहरुको जीवनस्तरमा सहजता ल्याएको छ । यस बाजुरा जिल्लामा हाल सम्म खानेपानी, स्कुल, लघुजलविद्युत निर्माण भएका छन् । यस आ.व.०७१/७२ मा ३ वटा गरी हाल सम्म जम्मा १२५ वटा विभिन्न प्रकारका भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माणका लागि संझौता भएकोमा नया ३ वटा र पूराना २ वटा बाहेक सबै सम्पन्न भइसकेका छन् । भौतिक पूर्वाधारमा गरिएको लगानी, लाभान्वित घरधुरी तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका-३: भौतिक पूर्वाधार, लगानी र लाभान्वित घरधुरी

विवरण	आ.व.०७१/७२
सिचाई	१,६६६,३८०
खानेपानी	२,३३२,१९३
जम्मा	३,९९८,५७३

गत बर्ष सम्म लगानी र लाभान्वितको तुलना गर्दा ८१६८ घरधुरीका करिब ४०००० जनसंख्या यि भौतिक पूर्वाधारका परियोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन् । विघुतबाट लाभांवित अति दर्गम गा.वि.स.का समुदायहरुले विजुली बत्तिमा प्रयोग गर्न पाएका छन् । यसले उनीहरुका केटाकेटीहरुलाई पढ्नमा प्रौत्साहन गरिरहेको छ भने उनीहरुले मट्टिलेतलमा गर्ने खर्च ५०% भन्दा बढीले वचत भएको छ । त्यस्तै आफनै नजिकमा स्कूल नभएका कारण पढ्नबाट वञ्चित गरीब समुदायका केटाकेटीहरु स्कूल जाने वातावरण बनेको छ । त्यस्तै खानेपनीका लागि घण्टौ लाग्ने समय महिलाहरुले वचत गरेका छन् भने सजिलै शुद्ध पानी पिउन पाएका छन् । यसले उनीहरुको घरवरीपरि खेर गइरहेको

जग्गामा तरकारी खेती गर्न प्रोत्साहित गरेको छ । सिचाईबाट आम्दानि बढाउन सघाउ पुगेको छ भनै यस जिल्लाको मुख्य आय आर्जन संग संबन्धित पानी घट्टबाट समूदायले निकै फाइदा लिएको पाइएको छ ।

२.३.१ संचालन तथा मर्मत सभारका स्थिति

यस जिल्लाका प्रायः सबै भौतिक पुर्वाधार उप परियोजनाहरुमा मर्मत संभारकोष निर्देशिका अनुसार जम्मा गर्ने गरेका छैनन । केहि सामुदायिक संस्थाले उप परियोजना निर्माण गर्दा बचेको रकम कोषमा जम्मा गर्ने गरेका छन । यस बर्ष यसको प्रतिबेदन माग गर्दा २ वटा सहयोगी सस्थाहरुले १८ वटा उप परियोजनाहरुमा जम्मा ३३५६००० रकम जम्मा भएको प्रतिबेदन पेश गरेका छन बाकि प्रतिबेदनहरु आगामि दिनहमा पेश गरिने छन ।

२.३.२ सम्पन्न परियोजनाहरु

यस बर्ष संझौता गरिएका ४ वटा उप परियोजना बाहेक वटा उप परियोजनाहरुको प्रतिबेदन कोषमा आइ सक्नु पर्ने भए पनी हाल सम्म जम्मा ८० प्रतिसत उप परियोजनाहरुको मात्र संपन्न प्रतिबेदन कोषमा पेश भएका छन बाकि प्रतिबेदनहरु पौष मसान्त सम्म पेश गरिने छन ।

२.४ क्षमता विकास

२.४.१ सहयोगी संस्थाका कर्मचारिहरुको क्षमता विकास

गरीबी निवारण कोषले लक्षित सामुदायिक संस्थाहरुको क्षमता अभिबृद्धि गर्न सहयोगी संस्थाहरुका कर्मचारिहरुको समेत क्षमता अभिबृद्धि गर्दे आएको छ । यस आव सहयोगी संस्थाका कर्मचारिहरुको क्षमता विकास का कृयाकलापमा सहयोग गर्न सहयोगी संस्थाहरुलाइ उपलब्ध गराएको बजेट भित्र निम्न अनुसारका तालिमहरु भएका छन ।

क.स	साझेदार संस्थाको नाम	तालिमको नाम	दलित		जनजाति		अन्य		जम्मा		जम्मा
			महिला	पूरुष	महिला	पूरुष	महिला	पूरुष	महिला	पूरुष	
१	मानब संसाधन केन्द	सहयोगी संस्थाका कर्मचारीका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (महेन्द्रनगर मा भएको)	०	१	०	०	०	८	०	८	८
		स्थानिय श्रोत व्यक्तिका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (मार्तडीमा भएको)	१	१	०	०		४	१	५	६
२	गीफ्ट बाजूरा	सहयोगी संस्थाका कर्मचारीका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (महेन्द्रनगर मा भएको)	१	२	०	०	०	२	१	४	५
		स्थानिय श्रोत व्यक्तिका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (मार्तडीमा भएको)	०	३	०	०	०	३	०	६	६
३	पीसविन बाजूरा	सहयोगी संस्थाका कर्मचारीका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (महेन्द्रनगर मा भएको)	०	१	०	०	१	३	१	४	५
		स्थानिय श्रोत व्यक्तिका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (मार्तडीमा भएको)	०	२	०	०	२	५	२	६	८
४	सप्रोस नेपाल	सहयोगी संस्थाका कर्मचारीका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (महेन्द्रनगर मा भएको)	०	१	०	०	०	५	०	७	७
		स्थानिय श्रोत व्यक्तिका लागी लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम (मार्तडीमा भएको)	०	३	०	०	०	२	०	५	५
जम्मा			२	१४	०	०	३	३२	५	४५	५०

२.४.२ सामुदायिक संस्थाका सदस्यहरुको क्षमता विकासः

सहयोगी संस्थाहरु मार्फत सामुदायिक संस्थाको प्रमुख पदाधिकारीहरुको लागि लेखाव्यवस्थापन, संस्थागत विकास र चक्रकोष व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुग्ने आशा गरि निम्न अनुसारका तालिमहरु प्रदान गरिएका छन ।

क.स	साझेदार संस्थाको नाम	तालिमको नाम	दलित		जनजाति		अन्य		जम्मा		
			महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	जम्मा
१	मानब संसाधन केन्द	सामूदायिक संस्था स्तरमा यस आ.ब मा कूनै पनि तालिम भएका छनन्	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	गीफ्ट बाजूरा	लेखा तथा घूम्तिकोष व्यवस्थापन तालिम	०	०	०	०	०	०	१३	२३	३६
३	पीसविन बाजूरा	लेखा तथा नेतृत्व विकास तालिम	०	०	०	०	२५	५	२५	५	३०
४	सप्रोस नेपाल	एकिकृत तरकारी पकेट विकास तालिम	०	०	०	०	२२	८	२२	८	३०
		सहकारी व्यवस्थापन तालिम २ दिने	०	७	२	०	५	१८	७	२५	३२
जम्मा			०	७	२	०	५२	३१	६७	६१	१२८

३. सहयोगी संस्था

जिल्लामा कोषको प्रवेश २०६२ मा भइ सामुदायिक संस्थाहरुको गठन संगै कामको शुरुवात भएको हो । समुदायमा सामाजिक परिचालन, सहजीकरण, प्राविधिक सहयोग, अनुगमन आदि जस्ता कार्य समुदायको नजिकमा रहेर गर्नका लागि यस जिल्लामा ४ वटा गैरसरकारी संस्थाहरुले कोषका सहयोगी संस्थाका रुपमा कार्य गरिरहेका छन् ।

समुदायमा आधारित गैर सरकारी संस्थाहरु स्थानीय निकाय, अन्य सेवा प्रदायक प्राइभेट निकायहरु समेत कोषका संभाव्य सहयोगी संस्थाहरु हुन सक्ने कोषको प्राबधान रहेको छ । यि सहयोगी संस्थाहरुको काम समुदाय परिचालन, सहजीकरण, सामुदायिक संस्थाहरुको क्षमता विकासमा सहयोग पुर्याउनुको अलवा सामुदायिक आयोजनाको पहिचान, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, निर्माण तथा संचालन र मर्मत संभारमा सहयोग पुर्याउनु हो । यसरी बाजुरा जिल्लाका २७ गा.वि.स.मा सहयोगी संस्थाहरुले सामुदायिक संस्थाहरुलाई उल्लेखित सहजीकरणमा सहयोग पुर्याएका छन् ।

सहयोगी संस्था र कार्यरत गा.वि.स.हरु

क.सं.	सहयोगी संस्थाको नाम	कार्यरत गा.वि.स.	कैफियत
१	गीफ्ट, बाजुरा	बुढिगंगा, छतरा, दहकोट, जुगाडा, कैलासमाण्डौ, मानाकोट र तोलिदेवल	
२	मानव संसाधन विकास केन्द्र	बाइ, विच्छीया, गोत्री, जगन्नाथ, जुकोट, रुगिन र सापाटा	
३	पिसविन	आटिचौर, बाहविसे, बहमतोला, दोगाडी, गडुखाटी, जयबागेश्वरी, काडा र कुलदेबमाण्डौ	
४	सप्रोस नेपाल	बाधु , कोल्टी, कोटीला, मार्तडी र पाण्डसैन	

३.१ सहयोगी संस्थामा कार्यरत जनशक्ति

कोषका लागि कार्यरत सबै सहयोगी सस्थाका कूल २६ जना कर्मचारीहरु मध्ये ४ जना कार्यक्रम संयोजक, एक जना सुपरभाइजर, १९ सामाजिक परिचालक र एक एक जना सब ओभरसियर र जेटीए रहेका छन ।

३.२ सहयोगी संस्थालाई निकासा

सामुदायिक संस्थाहरुलाई सामाजिक परिचालन, सहजीकरण, प्राविधिक सहयोग आदि सेवा उपलब्ध गराउन कोषको मापदण्ड अनुसार प्रतिस्पर्धाका आधारमा छनौट भएका ४ वटा सहयोगी संस्थाहले यस बाजुरा जिल्लामा काम गर्दै आइरहेका छन् । कोषले यी सहयोगी संस्थाहरुसंग उनीहरुको कार्य सम्पादन मूल्यांकनका आधारमा वार्षिक रुपमा संझौता गर्दै आइरहेको छ । उल्लेखित कार्य गर्नका लागि सहयोगी संस्थाहरुसंग कोषले अलग्गै संझौता गर्दछ । यस आ.व.मा पनी सहयोगी संस्थाको मुल्यांन नगर्ने निर्णय भएको छ ।

सहयोगी संस्थाहरु संग यस आवमा सामाजिक परिचालन, क्षमता विकास र प्रविधिक सहयोगमा सहजिकरण गर्न कुल रु ५३४९००० बराबरको संझौता गरेको थियो । सहयोगी संस्थाको संपन्न प्रतिबेदन तथा अडिट प्रतिबेदनको आधारमा भुक्तानी गरिने छ ।

३.३ सहयोगी संस्थाहरुको मुल्याकन

यस आ.व.मा सहयोगी संस्थाहरुको कार्य संपादन मुल्यांकन गरिएको छैन ।

४. संस्थागत विकास तथा दीगोपना

सामुदायिक संस्थाहरुमा गएको रकमको सहि सदुपयोगका लागि उनीहरुको क्षमता र संस्थागत विकासमा कोषले जोड दिएको छ । समुदायको संस्थागत विकासद्धारा नै उनीहरुको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सकिन्छ भन्ने उद्देश्य अनुसार समुदायको संस्थागत विकासका लागि सामुदायिक संस्थाका पदाधिकारी एवं सदस्यहरुलाई संस्थागत विकास तालिम प्रदान गरिएको छ । त्यसै गरी लेखाव्यवस्थापन, वचत तथा ऋण परिचालन जस्ता तालिमले उनीहरुको संस्थागत विकासमा सहयोग पुर्‍याएको छ । संस्थाका सदस्यहरु महिनाको एउटा तोकिएको दिनमा भेला भई बैठक बस्ने, आफ्ना समस्याका बारेमा छलफल गर्ने र समस्या समाधानका लागि योजना बनाउने, सम्बन्धित निकायको सामुहिक प्रयासद्धारा धानाकर्षण गराउने जस्ता कामले उनीहरुको संस्थागत विकासमा सहयोग गरेको छ ।

त्यसै गरी गा.वि.स.स्तरमा गा.वि.स.स्तरिय २७ वटा संजालहरु गठन भएका छन र यस बर्ष मार्तडि गा.वि.स.मा सहकारी व्यबस्थापन तालिम संचालन गरिएको छ जसबाट संभाब्यता भएमा आगामि दिनहरुमा सहकारी संस्था समेत गठन गरिने छ ।

४.१ सामुदायिक सस्थाका संजाल

छरिएर रहेका सामुदायिक संस्थाहरुलाई एउटा छाता संगठन भित्र आबद्ध गरी आफ्ना समस्याहरुलाई सामुहिक रुपमा बुलन्द गराउन सक्ने वातावरणलाई सहज बनाउन सामुदायिक संस्थाहरुको गा.वि.स.स्तरीय संजालहरु निर्माण भएका छन् । यस अवधिमा २७ गा.वि.स.मा २७ वटा संजालहरु निर्माण भएका छन् । यसले एक अर्का सामुदायिक संस्थामा भएका विभिन्न गतिविधिहरुको बारेमा अनुभव आदान प्रदान भएको छ भने सामुहिक योजना संचालन गर्न आवश्यक सहयोग वा योगदान जुटाउन, आफ्ना सदस्यहरुलाई परिचालन गर्न सघाउ पुर्‍याएको छ ।

तरपनी उचित सहयोग, क्षमताविकास, कार्यविधी र सहजिकरणको अभावमा यि सामुदायिक संस्था संजाल गठन मात्र भएर बसेका छन । यिनलाइ सकृय र उपलब्धिमुलक बनाउन कोषले आगामी दिनहरुमा पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

४.२ सहकारीहरुको स्थापना तथा कार्य

आफ्नै हिसावले विभिन्न ठाउमा सामुदायिक संस्थाका सदश्यहरु सहकारीका सदश्य बन्ने र केहि गा.वि.स.मा सहकारीमा समेत संलग्न भएका भए पनी आधिकारीक रुपमा कोषको नियमअनुसार जिल्लामा सहकारी संस्था गठन भएका छैनन । आगामि दिनमा कोषको निर्देशिका अनुसारका सहकारी संस्था गठन गरी संचालनमा ल्याउन यस बर्ष मार्तडीका सबै सा.स.का प्रतिनिधिहरुलाइ तालिम प्रदान गरिएको छ संभाब्यता अध्ययन गरि आगामि दिनहरुमा सहकारी संस्था समेत गठन गरिने छ।

४.३ अन्य सस्थागत विकास प्रयाश

सप्रोस नेपालको कार्यक्षेत्रमा केहि तरकारी तथा फलफुल संबन्धी पकेट क्षेत्र विकासकालागी पहल भएको छ ।

५. अनुगमन तथा मूल्यांकन

अघिल्ला आ.व.मा जस्तै यस आ.व.२०७१/७२ मा पनि संचालित कार्यक्रमको विभिन्न तह र निकायबाट अनुगमन गर्ने काम भयो । यो कार्य जिल्ला स्थीत सहयोगी संस्थाहरुको पहलमा र सामुदायिक संस्था आफैले अनुगमन उपसमिति बनाई आफ्ना सदस्यहरुले गरेका विभिन्न क्रियाकलापहरुको अनुगमन गर्ने व्यवस्था भए अनुरुप नै अनुगमन गरेको देखिन्छ । त्यस्तै सामुदायिक संस्थाहरुको संजाल बनेपछि संजालले पनि आफ्ना सदस्य संस्थाका सदस्यहरुले गरेका क्रियाकलापहरु जस्तै माग अनुसारको क्रियाकलाप संचालन गरे नगरेको, समयमा चक्रकोष तथा सो को व्याज असुली भए नभएको अनुगमन गर्ने गरेका छन् । त्यस्तै सहयोगी संस्थाका कर्मचारी तथा पदाधिकारी/सदस्यहरुबाट पनि कार्यक्रमको अनुगमन भइरहेको छ ।

प्रयात्प समय उपलब्ध नभएको र विभिन्न कारणले जिल्ला जान नपाइएका कारण गरीबी निवारण कोषबाट गरिने अनुगमन यस बर्ष सहयोगी संस्थाको अनुगमनमा मात्र सिमितरेहको छ ।

५.१ सिर्जनशिलता तथा उत्कृष्ट प्रयाशहरु(Innovation and Best practices)

नियमित कार्यहरुमात्र भएको ।

५.२ सामाजिक पुन मुल्याकन परिणाम(Social Reassessment Result)

सामाजिक पुन: विष्लेषण संबन्धी कार्य केहि भए पनी गुणस्तरीय र परिमाणको दृष्टिले प्रयाप्त छैन गत बर्ष प्राप्त समाजिक पुन: विष्लेषणको नतिजा निम्न अनुसारको रहेको छ ।

क्र.सं.	सहयोगि संस्थाको नाम	परिबार संख्या		सबै श्रोतबाट प्राप्त कुल आम्दानी		खाद्यान्न पर्याप्तता	
		पहिले	हाल	पहिले	हाल	पहिले	हाल
१	गीफ्ट	०	०	०	०	०	०
२	पिसविन	६७८४	७२४०	२१८५८०६८	४७८४१८९३	१०८७	१४२५
३	एच आर सी	०	०	०	०	०	०
४	सप्रोस	३१२१	३४३८	६२५०४५०	१८७७०४८०	११२५	२१०५
	जिल्ला भरिको जम्मा	९९०५	१०६७८	२८१०८५१८	६६६१२३७३	१०८८	१४२७

सम्पन्नता स्तरिकरण		कार्यक्रम शुरु हुनु भन्दा पहिलेको सम्पती बिबरण										
पहिले	हाल	भैसी/ रांगो	बाखा	गाई /गोरु	कुखुरा/ हांस	गधा/ खच्चड	जग्गा				घर	अन्य
							ईकाई	बिघा/ रोपनी	कठ्ठा/ आना	धुर / पैसा		
0	0	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०१६	१४७८	१०१६	१९८७	२८९४	२९६	१३		२२१४	०	६	६४८	०
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११३	२१०५	५४४	३७७१	१५९३	२५०	६८	२	२७५९	१२	०	६३२	०
१०१७	१४८०	१५६०	५७५८	४४८७	५४६	८१	२	४९७२	१२	६	१२८०	०

हालको सम्पती बिबरण										
भैसी/ रांगो	बाखा	गाई /गोरु	कुखुरा/ हांस	गधा/ खच्चड	जग्गा				घर	अन्य
					ईकाई	बिघा/ रोपनी	कठ्ठा/ आना	धुर / पैसा		
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६७६	२५७९	१९३८	१४५४	५०		२९३४	१७०	०	८०४	२
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५७१	६६९३	२१०१	५८८	५२	२	३०२४	२३	०	६३२	०
१२४७	९२७२	४०३९	२०४२	१०२	२	५९५७	१९३	०	१४३६	२

बाल मृत्यु (संख्या)		मातृ मृत्यु (संख्या)		कार्यक्रम शुरु हुनु भन्दा पहिलाको परिवारिक शैक्षिक अवस्था (संख्या)		हालको परिवारिक शैक्षिक अवस्था (संख्या)		शौचालय निर्माण (संख्या)		कैफियत
पहिले	हाल	पहिले	हाल	निरक्षर	साक्षर	निरक्षर	साक्षर	पहिले	हाल	
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Not aviailable
१८	६	५	६	२१४६	३४४१	११६३	४९१९	१३८	८७०	
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	Not aviailable
५	२	०	३	१६१८	१५००	१३४९	१९९१	३	३८८	
२३	८	५	९	३७६४	४९४१	२५१२	६९१०	१४१	१२५८	

५.३ CO graduation

सामुदायिक संस्थाहरु दिगो रुपमा आफै संचालन भइ कोषको तथा सहयोगी संस्थाहरुको समेत सहयोग विना चल्न सक्ने अवस्थाको अध्ययन गर्न सामुदायिक संस्थाको अवस्था निर्धारण गर्न विभिन्न सुचकहरु राखि अध्ययन गर्न कोषले निर्देशिका जारी गरी क्षमता मापन कार्य हुदै आए पनी बाजुरा जिल्ला देशकै अन्तीम गरिव जिल्ला रहेको र यहाका सामुदायिक संस्थाहरु अहिलेनै सहयोग तथा सहजिकरण बन्द गरिएमा संचालन हुन सक्ने अवस्थामा पुगेका छैनन ।

७. उत्पादित वस्तुहरुको लागि बजारको अवस्था तथा पकेट क्षेत्र विकास(Activity based pocket Area development)

हाल जिल्लमा उत्पादन भइरहेका उत्पादनका लागि बजारको समस्या देखिदैन किनकी यहका उत्पादन नै ज्यादै न्युन रहेको छ । सप्रोस नेपलले पकेट क्षेत्र विकासकालागी केहि पहल गरे पनी अझै ब्यवस्थीत र उत्पादन सुरु भै सकेको भने छैन ।

८ समन्वय तथा सम्पर्क

गरीबी निवारण जस्तो कठिन विषयलाई सहकार्य समन्वय र संबादबाट सधै नियमित निरन्तर जारी राख्नु पर्दछ । विभिन्न कारणहरुले जिल्लामा बस्नुपर्ने समय उपलब्ध नहुने र यस कार्यकालागी प्रयाप्त समय जिल्ला उपस्थीत हुनु पर्ने अवस्था तथा जिल्लामा विभिन्न बैठक, समिक्षा तथा कार्यसालाहरु आयोजना हुदा उपस्थित हुनसकेमा यसमा अझ सुधार हुने अवस्था भए पनी बाजुरा जस्तो विकट जिल्लामा यो पनी संभाबना कमै रहेको छ । अत: कोषले जिल्लामा पठाएको बेला गरीने समन्वय र जिल्ला स्थीत सहयोगी संस्थाको पहलमा गरिने समन्वय सहकार्य नै जिल्लाको लागी मुख्य रहेको छ । यसमा सुधार आवस्यक छ ।

८.१ स्थानिय सरकार तथा निकायसंग समन्वय तथा सम्वन्ध

कोषका सहयोगी संस्थाहरुले जिल्ला स्थित सबै विषयगत सरकारी कार्यालय, जिल्लामा क्रियाशिल राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरुका प्रतिनिधि, राजनितिक दलका प्रतिनिधिहरु, संचार माध्यमका प्रतिनिधिहरुसंघको बीचमा जिल्लामा संचालित कोषका कर्यक्रमका सम्बन्धमा समिक्षा एवं अन्तरक्रिया गर्ने गराउने काम भएको छ । यस समिक्षा अबधीमा कोषको तर्फबाट एक पटक सरोकारबाला, पत्रकार, र राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरुसंग समिक्षा र परिचयात्मक कार्यक्रम गरिएको छ । सहयोगी संस्थाले यसलाइ नियमितता दिने प्रयास गरेका छन ।

८.२ अन्य विकास साझेदारहरुसंग समन्वय तथा सवन्ध

कोषले यसजिल्लामा WFP तथा अन्य संबन्धित संस्थाहरु संग पनी पहिले देखिनै सहकार्य समन्वय गर्दै आएको छ ।

८.३ सचार सवन्ध (Media relation)

एकपटक यहाका सहयोगी संस्थाहरुले मात्र प्रमुख संचारकर्मीहरु संग छलफल गरेका छन । त्यस बाहेका सहयोगी संस्थाहरुले नियमित रुपमा संचार तथा प्रत्रपत्रीका कर्मीहरु संग समन्वय र संबाद गरिरहेका छन । बाजुरामा यस कार्यलाई अझै व्यवस्थीत र प्रभावकारी बनाउन आवस्यक छ ।

६. जिल्लामा देखिएका संभाव्यताहरु

यस जिल्लाको विकासका थुपै संभावनारहेपनी जिल्लाको विकटता संगै संभावनाहरु पनि विलाउदै गएका छन । जिल्ला सदरमुकाम वरीपरी तरकारी फलफुलको संभावना छन भने विकट पहाडी तथा हिमाली भेगहरुमा जडीबुटी खेती, प्रसोधन तथा विक्री वितरणका संभावना रहेका छन । यस जिल्लामा जैतुन खेती समेत सुरुवात भएको छ । तर पनी यी संभावनाहरुलाइ सत्यतामा बदल्न निकै प्रयास, पुजि र मानविय पुजीको आवस्यकता देखिन्छ ।

९.कोषको सहयोगमा जिल्लामा संचालित कार्यक्रमबाट देखिएका केहि सकरात्मक प्रभावहरु

जिल्लामा कोषको कार्यक्रमका सकारात्मक पक्षहरुः

- साहुमहाजनको चर्को ब्याजबाट निकै हद सम्म मुक्ती ।
- अनुभव र अपनत्वमा बृद्धि ।
- महिला ससक्तीकरण
- गरिव दलित र पिछडिएका व्यक्तीहरुको नेतृत्व क्षमतामा बृद्धि
- समन्वय सहकार्य र अधिकार बारे चेतना

१०. सिकाई तथा चुनौतिहरु

- योजनाको तयारी देखि कार्यान्वयनका सबै प्रक्रिया र तहमा समुदायको प्रत्यक्ष संलग्नता भएको हूँदा यस कार्यक्रममा समुदायले स्वामित्व लिएका छन् ।
- समुदायको प्रत्यक्ष संलग्नतामा र सघन रुपले संचालन गरिने सामुदायिक परिचालनले सामुहिक आवाजलाई बुलन्द गराउने भएकाले गरीबी र असाक्षरता व्याप्त भएको समुदायमा पनि आफ्नो जीवनस्तरलाई माथि उठाउने एउटा अवसरको रुपमा समुदायले लिएको छ भने यहि सघन र सहभागितात्मक सामाजिक परिचालनले लाखौको लागतमा सम्पन्न गरिएका भौतिक पूर्वाधारमा समुदायले स्वतस्फूर्त रुपमा योगदान गर्न सक्षम भएका छन् ।
- कोषको कार्यक्रमको प्रत्येक तहमा पारदर्शिता भएकाले समुदायले पनि सोहि अनुसार आफ्ना कार्यक्रमहरुलाई पारदर्शि तरिकाले संचालन गरेका छन् ।
- अन्तिम लक्षित वर्ग सम्म कार्यक्रम पुर्‍याउन सोहि वर्गको संस्थागत विकासलाई प्रमुख अस्त्रको रुपमा लिएको हुँदा समुदाय आफ्नो संस्थालाई संस्थागत रुपम दिन तत्पर देखिन्छन् ।
- आवाजविहिन र श्रोतसाधनविहिन कैयौ वेसाहारा जस्तै भएका गरीब महिलाहरुको कार्यक्रममा असाध्यै सहभागिता रहेको छ ।
- विभिन्न निकाय र व्यक्तिहरुबाट हुने कार्यक्रमको निरन्तर अनुगमन प्रक्रियाले समुदायलाई आफुले संचालन गरेका कामप्रति उत्तरदायि हुन समेत सिकाएको छ ।
- क्षमता विकासमा सहयोग गर्नु ।
- घुम्तिकोषको व्यवस्थापन र व्यवस्थित रुपमा संचालन गरी त्यसलाई दीर्घजीवी बनाउन ।
- आयआर्जन क्रियाकपालहरुबाट उनीहरुको आर्थिक अवस्थालाई माथि उठाउन ।
- उनीहरुको उत्पादनलाई बजार सम्मको पहुँचका साथै प्रतिष्पर्धी बनाउन ।
- समुदायको बढ्दो मागलाई सहि समयमा संबोधन गर्न ।

- कानूनी मान्यता प्राप्त संस्थाको रुप लिई दीर्घकाल सम्म संचालन हुन सक्ने बनाउन ।
- अन्य सेवा प्रदायक निकायहरुसंगको सेवा लिन सक्ने बनाउन ।
- गैर गरिव समुदायको भुमिकालाई कम गर्नु

११. आगामी योजना

- आगमी आ.व.२०७२/७३ भित्र जिल्लाका बाकी बस्तीहरुमा कार्यक्रम विस्तार गर्ने ।
- घुम्तिकोष ब्यवस्थापनमा जोड
- सामाजिक पुनः विष्लेषण गर्नु
- स्थानिय श्रोतब्यक्ती पहिचान गर्नु र क्षमता विकास गर्नु
- ग.वि.स.स्तरिय संजालहरुको विकास र ब्यवस्थापन
- संपन्न प्रतिबेदन तथा अडीट गर्ने कार्य सक्ने
- कोषको निर्देशिका अनुसारको सहकारी गठन
- समन्वय सहकार्य र सुचना आदान प्रदानलाई प्रभावकारी बनाउने

वाखापालन व्यवसायमा व्यस्त दन्तकला

“व्यवसाय गरयो भने आफ्नै गाउँ घरमा पनि पैसा कमाउन सकिन्या रहेछ अव म प्रदेश जान्या झन झट् वाट मुक्त भयाँ ।”

१.नाम : दन्तकला रोकाया
२.ठेगाना : विच्छया २ बौडी
३.संगठन : बौडी सामुदायिक संस्था
४.पृष्ठभूमि (परिवार तथा भुगोल) : २ छोरा,३ छोरी गरी ७जना परिवार
५. विगतका अवश्था तथा दृश्य :विकट बौडी गाउँमा वस्दै आएकी दन्तकला रोकाया जडिवुटी,निगालोको डोका डाला बेच्ने तथा उनका श्रीमान भारतको कालापहाड गई ज्याला दारी गरी जिविको पार्जन गरी रहेका थिए ।

६. वर्तमान अवस्था :

- ब्राखा वेचेर रु ८५०००। वरा वर आम्दानी गरेको ।
- घर खर्च चलाउन सजिलो भएको ।
- वच्चाहरु लाई विद्यालय पठाउन सकेको ।
- विरमी हुदा समय मा उपचार गर्न सकेको ।
- आर्थिक अवस्थामा सुधार भएको ।
- सामाजिक प्रर्तिठान वढेको
- व्यवसायिक रुपमा चिनिन सफल भएको

७. परिवर्तनको कारण :

- बाखा पालन व्यवसायमा इमान्दार भएर लाग्नु ।
- अरु भन्दा केही गरी देखाउछु भन्ने भावना हुनु ।
- व्यावसायी योजना वनाउनु ।
- परीवारको साथ पाउनु ।
- आप्नो आवश्यकता अनुसार व्यवसाय गर्नु ।
- विभिन्न संस्थाका कर्मचारी वाट हौसला पाउनु ।

८. सिकाई लगनसिलता नै व्यवसाय सफलताको कडी

गरीवी निवारण कोष को आर्थिक सहयोग र मानव संशाधन केन्द्र वाजुराको सहजिकरणमा विच्छयां गा.वि.स. वर्डा न.२ बौडी मा ४२ घर धुरीको बौडी सामुदायिक संस्था गठन पश्चात बौडी वासी मा निकै खुसी छाएको थियो । जिल्ला सदरमुकाम देखी ४० कोष टाढा पर्ने उक्त वस्ती मा राज्य,तथा अन्य सरोकारवाला निकाय वाट समेत सेवा लिन नपायका सर्वसाधरण ले आफ्ना आवश्यकतालाई परीपुर्ति गर्न आयआर्जनको कार्यक्रम संचालन गर्ने निर्णय गरे पनी गाँउको चलन अनुसार एक आपसमा ऋण लिदा व्याज तिर्न चलन नभएका कारण व्याज तिर्ने गरी ऋण लियर व्यवसाय गर्न उनिहरु डराए । तर सामाजिक परीचालक को अथक प्रयास वाट,समुहका ४२ जना सदश्यहरु मध्ये ३० जना सदश्य ले आयआर्जन कार्यक्रम संचालन गर्ने जर्मको गरे ,जस मध्ये वाखापालन व्यवसाय गर्ने दन्तकला रोकाया एक हुन उनले समुहवाट १३५००। र आफ्नो १५००। गरी जम्मा १५०००। हजार ले ६ वटा वाखा खरीद गरी व्यवसाय सुरु गरेकी हुन, हाल ऊन संग १५ वटा वाखा मध्ये ३ वटा खसी विक्रि गरी समुहमा सांवा,व्याज सहित फिर्ता गरेकी छन, भने हाल उनि संग १२ वटा वाखा (रु ६०,०००। हजार बराबरको सम्पत्ती) को गोठालो वनेकी छन । उनको घरमा श्रीमान, २ छोरा ३ छोरी गरी ७ जना परीवार छन । यिनले विगतका दिनहरुमा काम गर्ने, श्रीमानले निगालो बाट डोका,छाप्री,राँग्या जस्ता सरसमान बनाएर गाँऊघरमा बेच्नुका साथै हुम्ला सम्म बेच्ने गरेको र अन्य समयमा अर्काको ज्यालादारीमा काम गर्ने तथा हिँऊदको भारतको कालापहाडमा काम गर्न जाने गरेका उनी हाल बाखा गोठालो बनेका छन् । अर्काको काम गर्नबाट मुक्त भईएको छ, भने भारतका गल्ली चहार्नु बाट छुटकारा पाऊनुका साथै हाल आफ्नै घरमा बस्न पाऊनुका साथै छोराछोरीको हेरचाह तथा आफ्नै व्यवसाय संचालन गर्न पाँऊदा साहै खुसी लागेको छ । पहिले छोरा छोरीलाई आर्थिक अभाव भएका बिद्यालयमा पनि पढाऊन नसकिएको र भेडा वाखा पालन गर्ने इच्छा हुदा हुदै पनि गर्न नसकेको र हाल कोष र सामुदायीक संस्थाको सहयोग वाट वाखापलन व्यवसाय गर्न पाउदा खुशी हुदै दन्तकला आफ्नै भाषमा यसरी भन्छीन गरीवी निवारण भनेको त साचै रहेछ, ***संस्था नआइदियाको भया हामीलाइ केही गर्न्या पनि थाहा हुन्या छियन*** । हाल उनले दैनिक आइपर्ने समश्याहरु यसै व्यवसायवाट समधान गर्ने गरेकी छन । अवका दिनमा आफ्ना छोरा, छोरीलाई पढाउन खान, लुगाफाटो फेर्ने, छोराछोरीको शिक्षामा लगानी गर्ने कुरामा ढुक्क छन । वाटोमा भोटेहरुले भेडा,वाखा ल्यायका देखेका थियौ, हाल आफैले पाल्न पाँऊदा नयाँ जीवनको शुरुवात भएको र यस बाट बार्षिक रु १२००००। आम्दानी हने करा दन्तकलाले बताऊन भयो ।

तालिमले प्रेरित गरेको सिलाई कटाई व्यवसाय

लगानी भन्दा सिप विकास तालिमले मानिसको व्यवहार परिवर्तन गर्न टेवा पुग्दछ । तालिमले मानिसलाई नयाँ सोच तथा धारणामा परिवर्तन गर्न सकिन्छ ।

१. नाम : राजेन्द्र बहादुर रोकाया
२. ठेगाना : मानाकोट ८ नक्राडा बाजुरा
३. संगठन : कैलाशकोट सामुदायिक सस्था
४.पृष्ठभूमि (परिवार तथा भुगोल) : बाजुरा जिल्लाको मानाकोट गाविसमा सानो पाखो जग्गाको रुपमा ९ जनाको संयूक्त परिवारमा जीवन गुजारी रहेका छन राजेन्द्र रोकाया । घरको आर्थिक अवस्था कमजोरका कारण परिवारको शैक्षिक अवस्थालाई मजबुद पार्न सकि रहेका थिएनन् ।
५. विगतका अवस्था तथा दृश्य : बेरोजगारी र गरिवीका कारण नजिकैको प्रा.वि.मा परिचरको पदमा काम गर्दाको शिलशिलामा छिमेकी ले संचालन गरेको सिलाई कटाई व्यवसायमै चाख लिएर सिलाई कटाई सिकी आफ्नो परिवारको सिलाई कटाई गर्न थाले ।समुदायमा संचालित ग्रामिण पहल कार्यक्रम अन्तगत श्री कैलाशकोट सा.स को सचिव पदमा आफु भएकोले आयआर्जन व्यवसायमा प्रस्ताव गरेको पहिलो किस्ता रकमवाट सिलाई कटाई तालिम लिए र सो तालिमवाट यि दक्ष प्रशिक्षार्थीका रुपमा स्थापित भएका थिए।
६. वर्तमान अवस्था : राजेन्द्र ब. रोकायाले सामुदायिक संस्थावाट सिलाईकटाई व्यवसायका लागी रु १३५०० ऋणले व्यवसाय संचालन गरि दैनिक रुपमा रु५०० आम्दानी गरि रहेका छन। यसै आम्दानी बाट छोरा छोरीलाई स्कुल पठाएका छन् र यसै आम्दानी बाट सस्थाको ऋण फिर्ता गर्ने सोचमा छ । साथै हाल सम्म ३ पटक सिलाईकटाई सम्वन्धि तालिम संचालन गरि दखल प्रशिक्षकको रुपमा प्रख्यात छन् ।
७. परिवर्तनको कारण : सामुदायिक सस्थाको तालिमवाट व्यवसाय गर्न उन्मुख भएका छन। कुनै पनि व्यवसाय संचालन गर्न लगानीका साथ मानिसमा उत्तरदायित्वको वोध भएमा परिवर्तहुन सकिन्छ ।
८. सिकाई : सिप विकासले मानिसलाई जीवन निर्वाह गर्न महत्वपूर्ण टेवा पुग्दो रहेछ ।

कुनै समयताका राजेन्द्र रोकायाको परिवार विहान खाए पछि बेलुकी के खाने र परिवार जहानको कसरी जीवन निर्वाह गर्ने भन्ने कुरामा चिन्तित थिए । मानिसको हातमा सिप र कला भए जस्तो सुकै परिवेशमा पनि मानिसले जीविकोपार्जन गर्न सक्दछ। यि भन्दछन: मानिसको पाखुरीमा रगत रहुन्जेल र सिप कला भएका जहाँ गएर पनि जीवन निर्वाह गर्न सक्छ ।

समय काल परिस्थितीलाई सहि तवर प्रयोग गर्न सकेको खण्डमा गरिवि,वेरोजगारी, अशिक्षा जस्ता वस्तुलाई मानिसले नै हटाउन सक्छ भन्ने कुराको पुष्टयाई गरेका छन राजेन्द्र रोकायाले । कुनै पनि संघ सस्थाले त्यस्ता व्यक्तिलाई सहयोग गरोस जसले सहयोगको महत्व बुझेको हुन्छ र आवश्यकता महसुस गरि परिवर्तन गर्न सक्छ र मानिसका आधारभुत आवश्यकतालाई हटाउन समेत मद्दत गर्दछ यिनी भन्दछन ।

अत: व्यक्ति, परिवार र समाजको त्यो वेला परिवर्तन हुन्छ जव उसले वास्तविक समस्यको निदानका लागी मेहनत र पसिना वगाई आफ्नो पेशामा कटिवद्ध हुन्छ।

१३. अनुसुचीहरु

List of IG agreement (FY-2071-72)

vdc and PO	sn	CO name and agreement code	hh	paf fund
gift				
Budhiganga	1	Janajagaran Community Organization (71.071.072.14.1)	13.00	343,600.00
	2	Samaj Ekata Community Organization (71.071.072.22.1)	10.00	275,200.00
Chhatara	3	Jana Ekata Community Organization (71.071.072.16.1)	13.00	344,500.00
	4	Naba Jagriti Community Organization (71.071.072.20.1)	10.00	268,900.00
Dahakot	5	Uchcha Himali Community Organization (71.071.072.24.1)	10.00	277,900.00
Jugada	6	Ekikrit Byabasaya Community Organization (71.071.072.23.1)	12.00	359,800.00
	7	Gramin Utthan Community Organization (71.071.072.12.1)	12.00	344,500.00
Kailashmandau	8	Laligurans Community Organization (71.071.072.19.1)	15.00	344,300.00
	9	New Vision Community Organization (71.071.072.13.1)	14.00	406,600.00
	10	Pahit Community Organization (71.071.072.18.1)	13.00	330,100.00
Tolidewal	11	Chetanshil Community Organization (71.071.072.17.1)	12.00	350,000.00
	12	Mission Community Organization (71.071.072.15.1)	15.00	421,900.00
	13	Swoyamsory Community Organziation (71.071.072.21.1)	15.00	485,800.00
hrc				
Bichhaiyan	14	Himali Janauthan Community Organization (71.071.072.06.1)	16.00	443,300.00
	15	Jana Kalyan Bikash Community Organization (71.071.072.05.1)	16.00	452,450.00
Gotree	16	Ekata Bikas Community Organization (71.071.072.03.1)	9.00	303,500.00
	17	Masteshwori Community Organization (71.071.072.08.1)	14.00	520,400.00
Jagannath	18	Nawajyoti Community Organization (71.070.071.41.1)	14.00	337,100.00
	19	Saileshwori Community Organization (71.070.071.27.1)	12.00	344,100.00
Jukot	20	Nawajyoti Community Organization (71.071.072.07.1)	9.00	279,500.00
Rugin	21	Lawashur Community Organization (71.071.072.04.1)	16.00	483,000.00
Sappata	22	Khaperdev Community Organization (71.066.067.119.1)	17.00	495,500.00
	23	Sansar Community Organization (71.066.067.128.1)	11.00	349,550.00
PEACEWIN				
Atichaur	24	Deurali Community Organization (71.070.071.12.1)	15.00	366,950.00
Bramhatola	25	Diyalo Community Organization (71.071.072.02.1)	17.00	392,050.00
Dogadi	26	Basanta Community Organization (71.071.072.01.1)	13.00	302,500.00
Gudukhati	27	Bahu Udyesiya Community Organization (71.070.071.15.1)	13.00	283,000.00
	28	Dhalpura Community Organization (71.070.071.13.1)	12.00	263,850.00
	29	Janauthan Community Organization (71.070.071.18.1)	17.00	323,000.00
Jayabageswori	30	Bahu Udhyesyiya Community Organization (71.070.071.08.1)	14.00	294,000.00
	31	Malika Community Organization (71.070.071.07.1)	8.00	176,900.00
Kuldeumadau	32	Janakalyan Community Organization (71.070.071.03.1)	15.00	395,350.00
	33	Samire Dada Community Organization (71.070.071.02.1)	13.00	306,800.00
SAPPROS				
Baddhu	34	Pasupati Community Organization (71.071.072.11.1)	15.00	465,500.00
Kolti	35	Laliguras Community Organization (71.071.072.09.1)	14.00	416,900.00
Martadi	36	Kailashpur Krishak Community Organization (71.070.071.422.2)	31.00	636,130.00
Pandusain	37	Baramdev Community Organization (71.063.064.46.2)	24.00	546,500.00
	38	Pragatishil Community Organization (71.071.072.10.1)	15.00	425,000.00
			534.00	14,155,930.00
		IG agreement amount		14,155,930.00
		IG no	-	38.00

List of Infra agreement (FY-2071-72)

VDC	sn	co	HH	PAF	
		PO: PEACEWIN Nepal			
Barhabise	1	Ekata Community Organizations Faderation (71.071.072.2F.1)	68.00	1,666,380.00	Irrigation, Surface
Kanda	2	Jay Bhawani Community Organization (71.066.067.56.2)	34.00	1,004,238.00	Water Supply, Gravity
	3	Sailung Community Organizations Faderation (71.071.072.1F.1)	77.00	1,327,955.00	Water Supply, Gravity
			179.00	3,998,573.00	

Water supply		2
Irrigation		1
total infra agreement		3
Total infra amount		3,998,573.00
Hh covered		179.00

List of installment release (FY-2071-72)

CO/Co agreement code/PO	SP	Installment	InstRelease
GIFT			
Janahit Community Organization (71.070.071.45.1)	IG	2nd	62,990.00
Mahila Ekata Community Organization (71.070.071.46.1)	IG	2nd	38,600.00
Shree Pipaldali Community Organization (71.069.070.17.1)	IG	2nd	59,480.00
Shree Upakari Community Organization (71.070.071.44.1)	IG	2nd	56,330.00
Chetanshil Community Organization (71.071.072.17.1)	IG	1st	280,000.00
Ekikrit Byabasaya Community Organization (71.071.072.23.1)	IG	1st	287,840.00
Gramin Utthan Community Organization (71.071.072.12.1)	IG	1st	275,600.00
Jana Ekata Community Organization (71.071.072.16.1)	IG	1st	275,600.00
Janajagaran Community Organization (71.071.072.14.1)	IG	1st	274,880.00
Mission Community Organization (71.071.072.15.1)	IG	1st	337,520.00
Naba Jagriti Community Organization (71.071.072.20.1)	IG	1st	215,120.00
New Vision Community Organization (71.071.072.13.1)	IG	1st	325,280.00
Pahit Community Organization (71.071.072.18.1)	IG	1st	264,080.00
Samaj Ekata Community Organization (71.071.072.22.1)	IG	1st	220,160.00
Swoyamsory Community Organziation (71.071.072.21.1)	IG	1st	388,640.00
Uchcha Himali Community Organization (71.071.072.24.1)	IG	1st	222,320.00
Laligurans Community Organization (71.071.072.19.1)	IG	1st	275,440.00
HRC			
Kalika Community Organization (71.065.066.37.2)	INFRA	3rd	112,784.00
Shree Baudi Community Organization (71.063.064.47.2)	INFRA	2nd	609,200.00
Ujyali Community Network (71.066.067.139F.1)	INFRA	2nd	702,559.00
Bhawani Community Organization (71.070.071.36.1)	IG	2nd	48,600.00
Bibikshil Community Organization (71.070.071.29.1)	IG	2nd	51,640.00
Cheurachautari Community Organization (71.070.071.31.1)	IG	2nd	54,000.00
Dhupirukh Community Organization (71.070.071.34.1)	IG	2nd	62,820.00
Jana Chetana Community Organization (71.070.071.37.1)	IG	2nd	47,880.00
Janajagriti Community Organization (71.070.071.28.1)	IG	2nd	41,760.00
Kailash Community Organization (71.069.070.30.2)	IG	2nd	72,580.00
Kalsila Community Organization (71.070.071.22.1)	IG	2nd	62,140.00
Krishna Community Organization (71.070.071.38.1)	IG	2nd	62,460.00

Masta Community Organization (71.070.071.32.1)	IG	2nd	43,380.00
Raghu Mata Community Organization (71.070.071.39.1)	IG	2nd	66,940.00
Samaj Utthan Community Organization (71.070.071.43.1)	IG	2nd	63,630.00
Saraswoti Community Organization (71.070.071.33.1)	IG	2nd	69,840.00
Sunaulo Community Organization (71.070.071.25.1)	IG	2nd	54,880.00
Suryamukhi Community Organization (71.070.071.23.1)	IG	2nd	47,020.00
Tolikada Community Organization (71.070.071.20.1)	IG	2nd	71,140.00
Ekata Bikas Community Organization (71.071.072.03.1)	IG	1st	242,800.00
Himali Janauthan Community Organization (71.071.072.06.1)	IG	1st	354,640.00
Jana Kalyan Bikash Community Organization (71.071.072.05.1)	IG	1st	361,960.00
Khaperdev Community Organization (71.066.067.119.1)	IG	1st	396,400.00
Lawashur Community Organization (71.071.072.04.1)	IG	1st	386,400.00
Masteshwori Community Organization (71.071.072.08.1)	IG	1st	416,320.00
Nawajyoti Community Organization (71.070.071.41.1)	IG	1st	269,680.00
Nawajyoti Community Organization (71.071.072.07.1)	IG	1st	223,600.00
Saileshwori Community Organization (71.070.071.27.1)	IG	1st	275,280.00
Sansar Community Organization (71.066.067.128.1)	IG	1st	279,640.00
PEACEWIN			
Bahu Udhyesyiya Community Organization (71.070.071.08.1)	IG	1st	235,200.00
Basanta Community Organization (71.071.072.01.1)	IG	1st	242,000.00
Dhalpura Community Organization (71.070.071.13.1)	IG	1st	211,080.00
Malika Community Organization (71.070.071.07.1)	IG	1st	140,720.00
Bahu Udyesiya Community Organization (71.070.071.15.1)	IG	1st	226,400.00
Deurali Community Organization (71.070.071.12.1)	IG	1st	293,560.00
Janakalyan Community Organization (71.070.071.03.1)	IG	1st	316,280.00
Janauthan Community Organization (71.070.071.18.1)	IG	1st	258,400.00
Samire Dada Community Organization (71.070.071.02.1)	IG	1st	245,440.00
Ekata Community Organizations Faderation (71.071.072.2F.1)	INFRA	1st	1,333,104.00
Jay Bhawani Community Organization (71.066.067.56.2)	INFRA	1st	803,390.00
Sailung Community Organizations Faderation (71.071.072.1F.1)	INFRA	1st	1,062,364.00
SAPPROS			
JalpadeviCommunity Organization (71.065.066.17.3)	IG	2nd	72,050.00
Laliguras Community Organization (71.071.072.09.1)	IG	1st	333,520.00
Pasupati Community Organization (71.071.072.11.1)	IG	1st	372,400.00
Pragatishil Community Organization (71.071.072.10.1)	IG	1st	340,000.00
Bhawani CO Federation (71.070.071.20F.1)	INFRA	2nd	169,047.00
Dalit Janajagaran Community Organization (71.63.064.17.2)	INFRA	2nd	267,748.00
Janajyoti Community Organization (71.065.066.22.3)	INFRA	2nd	218,009.00
Kailashpur Krishak Community Organization (71.070.071.422.1)	INFRA	2nd	213,283.00
Baramdev Community Organization (71.063.064.46.2)	IG	1st	437,200.00
Kailashpur Krishak Community Organization (71.070.071.422.2)	IG	1st	508,904.00
			17,711,952.00
Total installment release			17,711,952.00
Infra installment release			5,491,488.00
IG installment release			12,220,464.00
			17,711,952.00